

الله

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه النجییه شهرکوشک

عنوان:

آثار اجتماعی آیات ولایت در قرآن

پژوهشگران:

خانم هامر ضیه برزویی، زهرامهرابی، فاطمه مهرابی، سمیه عبدالهی، زهرانوریان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

ولایت از جایگاه بلند اعتقادی و محتوای عمیق ارزشی برخوردار است و از ذخایر و گنجینه های نهفته درون عالم و آدم حکایت می کند قرآن کریم در عین اینکه ولایت را کاملاً از آن خدا و منحصر در او می داند ولی هر مسلمانی برای رسیدن به حیات طیبه نیازمند به ولی و رهبر است این مقاله به بررسی نقش ولایت پرداخته است که ولایت منحصر و محدود به محبت و مودت نسبت به اهل بیت نیست بلکه مهم ترین بحث آن مسئله رهبری امت اسلامی بعد از پیامبر است که اعتقاد به شیعه به امر خدا و پیامبر بر عهده امامان دوازده گانه بوده است و پس از ایشان و در زمان غیبت امام عصر بر عهده فقیه عادل آگاه و جامع شرایط است.

واژگان کلیدی: ولایت مداری، ولایت پذیری، ولی، حاکمیت.

ولایت یکی از ارکان اصلی و آموزه های اساسی دین مبین اسلام است که از جایگاه والای اعتقادی و محتوای عمیق ارزشی برخوردار است. در روایات متعدد وارد شده که اسلام را بر پنج پایه استوار دانسته اند که در میان آنها ولایت را مهم ترین رکن آن بر شمرده اند. مقصود از این ولایت ولایت اهل بیت است که در راس آنها ولایت امیر المومنین علی (ع) است آنچه در این میان مهم است اعتقاد به ولایت و پذیرش آن با جمیع مراتب و شؤن آن می باشد امروزه نیز مسئله ولایت هم چنان به عنوان اساسی ترین رکن اسلام مطرح است و اگر مسلمانان به آن توجه و به درستی به مقتضیات آن عمل کنند بسیاری از مشکلات که گریبان گیر امت اسلامی است مرتفع خواهد شد.

سوم. سرگردانی درد دنیا و مردن در حالت کفر و نفاق

یکی از پیامدهای تکذیب و مخالفت با ولایت این است که موجب سرگردانی او در دنیا می شود. در روایتی از امام باقر (علیه السلام) آمده است که فرمودند (کل من دان الله عزوجل بعباده یجهد فیها نفسه ولا امام من الله فسعیه غیر مقبول و هو صال متحیر و الله شانیء لا اعماله) هر کس به خداوند صاحب عزت تقرب جوید با عبادتی که تمام تلاش خود را در انجام آن به کار برده است ولی از جانب خداوند امامی منصوب شده برای او نباشد، تلاشش پذیرفته نمی شود و گمراه و سرگردان خواهد بود و خداوند نیز اعمال او را دشمن می دارد.^{۳۰} امام باقر (علیه السلام) در این باره با تشبیه ظریف و زیبایی فرمودند: هر کس دینداری خدا کند، با انجام عبادتی که خود را در آن به زحمت افکنده، ولی امام و پیشوایان تعیین شده از جانب خدا برای خود انتخاب نکرده باشد. کوشش او پذیرفته نیست و او گمراه و سرگردان است و خداوند برای اعمال او هیچ ثوابی منظور نفرماید. به خدا سوگند! هر که صبح کند از این امت و امامی از طرف خداوند که هم امامت او روشن و عادل باشد، نداشته باشد، چنان است که صبح کرده گمراه و گم شده، و اگر بر این حالت بمیرد، در حال کفر و نفاق مرده است.^{۳۱}

چهارم. دوری از بهشت

یکی دیگر از پیامدهای مخالفت با ولایت این است که مانع از رسیدن او به بهشت می شود. پیامبر گرامی اسلام در این باب می فرماید: (الاومن مات علی بغض آل محمد جاء يوم القيامة مكثوباً بین عینیه من رحمة الله الاومن مات علی بغض آل محمد مات كافراً الاومن مات علی بغض آل محمد لم یشم رایحه الجنة: آگاه باشید که هر کس بر بغض و دشمنی آل محمد بمیرد روز قیامت در حالی محسوس می شود که در پیشانی او نوشته شده است. ناامید از رحمت خداست بدانید که هر کس بر دشمنی آل محمد بمیرد کافر مرده است آگاه باشید که هر کس بر دشمنی آل محمد بمیرد هرگز بوی بهشت را نخواهد چشید^{۳۲} پیامدهای دنیوی و اخروی آن را مورد بررسی قرار دادیم.

ح. عوامل موثر در تحکیم ولایت مداری بر مبنای قرآن کریم و آموزه های اسلامی

زیارت ائمه یکی از عوامل موثر در تحکیم ولایت مداری است. چرا که رشته ولایت و امامت قطع شدنی نیست. در حضور یا غیبت و حیات یا ممات امامان این پیشوانه نیرومند معنوی از جهات مختلف در ترتیب آحاد امت و ساختار اجتماعی فرهنگی و سیاسی آنان نقش غیر قابل انکار دارد امام رضا (ع) در این باب می فرمایند: یقول ان لكل امام عهدا في عتق اوليائه وشيعته وان من تمام الوفاء بالعهد وحسن الاداء زیاره قبور هم فمن زارهم رغبته في زيارتهم وتصديق بما رغبوا فيه كانت ائمتهم شفعاء هم يوم القيامة: هرامامی را برگردن دوستان و شیعیان او عهد و پیمانی است و تکمیل این عهد و پیمان و نیز حسن انجام وظیفه رفتن به زیارت قبور آن هاست. پس هر کس با عشق و رغبت به زیارت آنان بیاید و آنچه را که مورد توجه و تمایل آنهاست تصدیق کرده باشد، امامان آنان در قیامت شفیع آنان خواهند بود.^{۳۳} در حقیقت زیارت قبور امامان به شخص کمک می کند تا جایگاه امامت و امام را بشناسد و بکوشد تا با شناخت علوم و معارف ایشان خود را به آنان نزدیک و نوعی همسانی، یعنی همان تشیع را در خود ایجاد کند و شیعه و اهل بیت (علیه السلام) گردد. انسان وقتی به دیدار قبور امامان می رود، می خواهد از شخصیت و کلام آن صاحب قبر آگاه شود و اطلاعاتی را به دست آورد. همین امر توجه به علوم ایشان را نیز موجب می شود البته این تنها بخشی از فواید زیارت قبور است که مرتبط با احیای امر ولایت امام است.

۱. اتمام حج با زیارت امام

آنچه مکمل و پایان بخش فرضیه حج است ولایت است چنانکه امام باقر (علیه السلام) می فرمایند (أَيُّوَابِمَكَّةَ وَآخْتَمُوا بِنَا) از مکه آغاز کنید و به ماکمتم نمایید.^{۳۴}

در واقع ولایت متمم و مکمل حج، بلکه روح و حقیقت آن است.

۲. شناخت قرآن کریم و انس با قرآن

اطاعت از ولایت مقدمه و پیش زمینه شناخت قرآن کریم می باشد. آیاتی که در باب اول الامر آمده است. منظور ما از ولایت به وضوح بیان می کند: «یا ایها الذین آمنوا أطیعوا الله وأطیعوا الرسول وأولی الامر منکم؛ ای کسانی که ایمان آورده اید اطاعت کنید خدا را و اطاعت کنید رسول او را و اوصیاء او را»^{۳۵}

منظور از اولی الامر (صاحب فرمان) باید کسان خاصی باشند که امام رضا (علیه السلام) آنان را معرفی کرده است و فرموده است: «الذین آورثهم الكتاب والحكمة»^{۳۶}. در این آیه اولی الامر همان کسانی هستند که وارث کتاب و حکمتند.

۱. قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، مترجم: مهدی، الهی قمشه‌ای، قم: دانش، ۱۳۸۹.
۲. ابن بابویه، ابو جعفر محمد، ترجمه: محمد باقر کمره، تهران، انتشارات اسلامی.
۳. ابن حنبل، احمد، مسند، بیروت: دارالفکر.
۴. راغب اصفهانی، حسین، مفردات در قرآن.
۵. طباطبائی، محمد حسن، المیزان، بیروت: موسسه الاعلی.
۶. عروس حویزی، عبدعلی بن جمعه، تفسیر الکبیر، بیروت: دار احباء الثرات العربی.

- ^۱ مطهری
- ^۲ بقره (۲) ۲۵۷
- ^۳ یونس (۱۰) ۶۲
- ^۴ عبدالله، جوادی آملی، وحی ورهیری، تهران: انتشارات الزهراء، ۱۳۶۹
- ^۵ محمد بن حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه، قم: موسسه آل البيت/ (۱۴۱۲ق)
- ^۶ ابو جعفر محمد، ابن بابویه، ترجمه: محمد باقر کمره، تهران، انتشارات اسلامیه
- ^۷ ر.ک؛ محمد ری شهری، ۶۶، ۱۳۷۶.
- ^۸ عاملی، ۱۴۱۲ق، ج ۱، ۱۴
- ^۹ کلینی، ۱۳۸۵، ج ۲، ۱۸
- ^{۱۰} ابن بابویه، ۱۴۰۳ق، ۳۰۱
- ^{۱۱} ابن بابویه، ۱۳۹۱
- ^{۱۲} ر.ک قریشی بنایی: ۱۳۸۱، ماده بصر
- ^{۱۳} ر.ک طباطبایی، ۱۴۱۷ق، ج ۸، ۱۳۲
- ^{۱۴} کلینی، ۱۳۸۵ق، ج ۲، ۳۵۲
- ^{۱۵} ر.ک مجلسی ۱۴۰۳ق، ج ۲، ۸۰
- ^{۱۶} نساء ۶۵
- ^{۱۷} صبحی ۱۳۹۵، خ ۹۷، ۱۴۳
- ^{۱۸} آل عمران ۳۱
- ^{۱۹} مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۲۹، ۲۲۹
- ^{۲۰} بقره ۱۶۵
- ^{۲۱} ر.ک طباطبایی، ۱۴۱۷ق، ج ۳، ۱۶۲، ۱۸۷
- ^{۲۲} ر.ک قرضاوی، ۱۳۸۶، ۵۷
- ^{۲۳} ر.ک راغب اصفهانی ۱۳۸۸، واؤه صبر
- ^{۲۴} الحاق ۱۳
- ^{۲۵} مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۵، ۱۱۶
- ^{۲۶} ر.ک مطهری، ۱۳۷۸، ج ۱۶، ۲۶۳
- ^{۲۷} ر.ک ابن خیل ۱۴۱۴ق، ج ۳، ۴۱، ۴۲، ۷۱
- ^{۲۸} کلینی، ۱۳۵۸، ج ۱، ۱۹۸
- ^{۲۹} قمی، ۱۳۸۹، ۸۹۱، ۸۹۲
- ^{۳۰} کلینی، ۱۳۸۵، ج ۱: ۱۸۳
- ^{۳۱} همان، ج ۲، ۶۹
- ^{۳۲} فخر رازی؛ ۱۴۲۲ق. ج ۷۲. ۶۶
- ^{۳۳} ابن ابویه، ۱۳۸۴، ج ۱: ۴۶۲
- ^{۳۴} همان، ۱۴۰۴ق، ج ۲، ۳۳۴
- ^{۳۵} سوره نساء ۵۹
- ^{۳۶} مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۲، ۹۸